

The Effect of Parents' Attitudes on Adolescents' Decision-Making Strategies

Nilgün ÖZTÜRK

20 Mayıs Vakfı Turgut Özal High School

Mustafa KUTLU

Abdullah ATLI

İnönü University, Faculty of Education

Abstract

In this study, the relationship between secondary education students' perceptions of their parents as democratic, authoritative and protective and their strategies when making decisions has been investigated. The study group of the research consists of a total of 560 students attending 9, 10, 11 and 12th grades, 326(58,2%) of whom are female and 234 (41,8 %) of whom are male. The data have been collected through "Decision-making Strategies Scale (DSS)", "Parent Attitude Inventory (PAI)" and "Personal Information Form", which was developed by the researchers. The data has also been analyzed by using LSD test- to compare the averages of which groups had differences after t-test, one-way ANOVA and ANOVA tests - and Chi-square techniques - to determine whether there is a meaningful relationship among the variables in which cross-correlation was set. It has been found out that there is a statistically meaningful difference in the decision-making strategies of the students according to their parents' attitudes, however there isn't any meaningful difference in decision making strategies regarding gender and the educational level of father and mother.

Keywords: *Decision-making strategy, parent attitude, adolescence, secondary education*

Decision-making behavior is an activity that starts after realizing that there is a situation requiring a decision and ends with the person's determining when and how s/he will make decision against that situation (Alver, 2004). Decision-making strategies have been one of the most rapidly developing subjects in the last twenty years (Currie, 1999). Economists, psychologists, neurologist and psychiatrists are all interested in this subject (Ernst and Paulus, 2005).

Decision-making is defined as choosing one among various alternatives (Eldeleklioğlu, 1996; Evans, Brownd and Killian, 2002; Jacobs and Klaczynski, 2005; Saaty, 2008; Karakoç, 2009). Also giving a decision -making generally seems as a problem for people (Avşaroğlu and Üre, 2007). Therefore it can be seen as a problem-solving process occurring as a result of expectations, conflict and belief among family members (Xia and et all. 2004). Accordingly, decision-making is an unavoidable process going on through the whole life of the individual (Güçray, 2003).

When individuals are faced with a decision-making situation, they use different strategies (Payne, Bettman and Johnson, 1988). While individuals sometimes use a compensatory decision-making strategy by utilizing all the information about the subject and positive and negative results of every alternative, the same person may use a non-compensatory decision-making strategy by not using the information available. According to Jung, the fact that every individual has different aspect of life causes differences in their behaviors as well, and decision-making strategies is just one of these differences (Currie, 1999).

As well as the strategies used in decision-making process may be applied by planning beforehand, they can be decided when faced with making a decision. Decision-making strategies differ in terms of the effort they require and their efficiency (Bettman, Johnson and Payne, 1993). As a result of the research conducted to determine which of these strategies are suitable, it is stated that a reasonable decision-making strategy is an effective (Rubinton, 1980).

There are a lot of factors that affect decision-making strategies of adolescents. Effective decision-making strategy is a critically vital ability because in adolescence period, adolescents make important decisions that can affect their later life. An adolescent has to collect and assess information in order to make an effective decision, however to do this, s/he needs an effective cognitive ability (Currie, 1999). According to Piaget's cognitive development stages, cognitive development in all people shows some basic differences in adolescence period. The increase of the possessed knowledge and having judging ability in adolescence influence the decisions of adolescents (Akt., Gordon, 1996).

Decision-making is a skill and it is obtained through education. Parents play a very important role in this education process. One of the most significant factors in development of decision-making ability is family atmosphere (Brown and Mann, 1990). In the decision-making strategies of adolescents, their peers, families and school play an important role (Currie, 1999). Klayman (1985), in his study, revealed that decision-making was a learned behavior and this capacity increased with age. Adolescents usually take their parents' decision-making strategies as example. Although there is generally a belief that independent decision-making strategies develop in adolescence, it is stated that decision-making exists or gets shaped in pre-adolescence according to individual differences in family. Decision-making strategies of adolescents are influenced by age, gender, cognitive ability, social class, race, family structure and dynamics, social and cultural environment, and personal factors (Schvaneveldt and Adams, 1983; Flanagan, 1986; Mann, Harmoni and Power, 1989; Evans, Brown and Killian, 2002; Smetana, Campione-Barr and Daddis, 2004; Xia and et al., 2004).

To conclude, decision-making strategies seem to have very important part in adolescents' lives. Decision-making is one of the most basic life abilities in the daily activities of an adolescent. Some decisions that adolescents take in this period may affect their future lives positively or negatively. It is very important to determine the

impact of parents' attitudes on adolescents' decision-making strategies regarding what kind of a method parents and educators will follow. The aim of this study is to investigate the relationship between secondary education students' perceptions of their parents as democratic, authoritative and protective and their strategies when making decisions.

Purpose of the Study

This study aims to look into the relationship between secondary education students' perceptions of their parents as democratic, authoritative and protective and their strategies when making decisions according to such variables as gender, education level of mother and father.

METHOD

A total of 560 students attending 9, 10, 11 and 12th grades, 326(58,2%) of whom are female and 234 (41,8 %) of whom are male, participated in this study. Through the study, "Personal Information Form" developed by the researchers themselves was used to determine the socio-demographic attributes of the students; "Decision Strategies Scale" was used to determine decision-making strategies, and "Parent Attitude Inventory" was used to determine parents' attitudes.

FINDINGS & RESULTS

According to the data obtained as a result of the research, it has been found out that there is no a meaningful difference in adolescents' decision-making strategies regarding gender. In terms of gender, it has been seen that both females and males use dependent decision-making strategies the most. Also, the findings show that there isn't a meaningful difference in decision-making strategies regarding parents' educational levels. However, it has been revealed that there exists a meaningful difference in the strategies that adolescents use according to parents' attitudes which they perceive. Those adolescents that have the perception of democratic, authoritative and protective parent attitudes seem to use dependent decision-making strategies the most.

CONCLUSIONS & DISCUSSIONS

Based on these findings, the recommendations are:

The necessary planning must be done in the framework of psychological counselling and guidance to be able to improve effective decision-making abilities of secondary education students. Psychological counselors at these schools through coordination with class guidance teachers can determine the students who have failed to develop problem-solving skills, who are ashamed of self-assertion, who have difficulty

expressing himself/herself and making decision, and they can use group guidance processes to provide such students with necessary abilities.

Parents' attitudes affect the decision-making strategies of adolescents. Whether by accident or design, parents usually teach their children, from birth on, how they should behave, think, feel and perceive by means of their child raising attitudes. Psychological counselors at schools can help increase parents' knowledge and skills through educational seminars and programs by giving them information about parent attitudes and the consequences of these attitudes.

Despite the fact that the subject of decision-making strategies is included in the area of investigation of many disciplines, there is not enough domestic research on decision-making strategies in our country. The literature of this subject will go further with the increase in number of research about the subject and carrying out the studies about the variables such as age, anxiety, stres, drug use, social class, school etc. which affect the decision-making strategies of adolescents.

Anne-Baba Tutumlarının Ergenlerin Karar Verme Stratejileri Üzerindeki Etkisi

Nilgün ÖZTÜRK
20 Mayıs Vakfı Turgut Özal Lisesi

Mustafa KUTLU
Abdullah ATLI
Inönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

Özet

Bu araştırmada ortaöğretim öğrencilerinin anne-babalarını demokratik, otoriter ve koruyucu olarak algulamaları ile karar verirken benimsedikleri stratejileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubu 9.,10.,11. ve 12. sınıflarına devam eden 326'sı (%58,2) kız; 234'ü (%41,8) erkek olmak üzere toplam 560 öğrenciden oluşmuştur. Veriler "Karar Verme Stratejileri Ölçeği" (KSÖ), "Anne-Baba Tutum Envanteri" (ABTÖ) ile araştırmacılar tarafından geliştirilen "Kişisel Bilgi Formu" ile toplanmıştır. Veriler t-testi, tek yönlü varyans analizi ve varyans analizi sonrası farkların hangi gruplar arasında olduğuna ilişkin ortalamaların karşılaştırılmasına yönelik olarak da LSD testi ve çapraz ilişkinin kurulduğu değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için Ki-kare teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir. Öğrencilerin karar verme stratejilerinde anne-baba tutumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farkın olduğu demokratik, koruyucu ve otoriter anne-baba tutumuna sahip olan ergenlerin en çok bağımlı karar verme stratejisini kullandıkları ancak; öğrencilerin cinsiyet, anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyine göre karar verme stratejilerinde anlamlı bir farkın olmadığı anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Karar verme stratejisi, anne-baba tutumu, ergenlik, ortaöğretim.

Karar verme davranışı, karar verilmesi gereken bir durumun farkına varılması ile başlayan ve bireyin bu durum karşısında ne zaman ve nasıl karar vereceğini belirlenmesi ile sonlanan bir etkinliktir (Alver,2004). Son yirmi yıl içerisinde araştırma alanı en hızlı olarak gelişen konulardan biri karar verme stratejileridir (Currie,1999). Bu konu ekonomistlerin, psikologların, nörologların ve psikiyatristlerin dikkatlerini çeken konulardan biridir (Ernst ve Paulus,2005).

Karar verme; çeşitli alternatifler arasından birinin seçilmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Eldeleklioğlu,1996; Evans, Brown ve Killian, 2002; Jacobs ve Klaczynski,2005; Saaty,2008; Karakoç,2009). Ayrıca karar verme genellikle bireyin karşısına bir problem olarak çıkmaktadır (Avşaroğlu ve Üre, 2007) Dolayısıyla karar verme aile üyeleri arasındaki inanç, çatışma ve beklentiler sonucunda oluşan bir problem çözme süreci olarak da değerlendirilmektedir (Xia ve diğ. 2004). Bu yüzden karar verme bireyin hayatı boyunca devam eden kaçınılmaz bir süreçtir (Güçray, 2003).

Tarihsel süreç içerisinde etkili karar vermenin önemli bir yetenek olduğu ve etkili karar vermenin normatif bir temeli olduğu belirtilmektedir. Etkili karar verme süreci düzenli bir sırayı izleyen aşamalardan oluşmaktadır. İnsanların çoğunda bu aşamalar eşzamanlı bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Bireyin daha önceden sahip olduğu bilgiler, bireyin içinde yetiştiği ortam, zihnini kullanma yeteneği, sahip olduğu bilgiyi sentezleme gibi unsurlardan karar verme stratejisi etkilenmektedir (Currie, 1999).

Kişinin birçok seçenek arasından birine yönelmesi bilişsel bir süreç olarak değerlendirilmektedir. Bu süreç seçenekler hakkında ayrıntılı bilgi edinilmesi, edinilen bilgileri sınıflama, önem sırasına koyma, her birinin istekleri karşılama olasılığı yönünden irdelenmesi gibi işlemleri gerektirmektedir (Payne, Bettman ve Johnson,1988;Currie,1999; Avşaroğlu ve Üre, 2007).

Bireyler karar verme durumuyla karşı karşıya kaldıklarında farklı stratejiler kullanmaktadırlar (Payne, Bettman ve Johnson,1988). Bazen bireyler her alternatifin olumlu ve olumsuz sonuçlarını ve konuyla ilgili tüm bilgileri kullanarak telafi edici olabilecek bir karar verme stratejisini kullanırken bazen de aynı kişi var olan bilgiyi kullanmayarak telafi edici olmayan bir karar verme stratejisini kullanabilmektedir. Jung'a göre bireylerin yaşama yönelik bakış açılarının farklı olması, bireylerin davranışlarında da farklılık yaratmaktadır ki karar verme stratejileri de bu farklılıklardan biridir (Currie, 1999).

Karar verme durumunda dört temel stratejinin kullanıldığı belirtilmektedir. Bunlar:

- 1- Bağımlı karar verme stratejisi: Karar verirken başkalarının önerilerine önem verme, başkalarının doğruyu bileceğine inanmadır.
- 2- Mantıklı karar verme stratejisi: Karar verirken seçenekleri dikkatlice inceleme ve her birinin olumlu ve olumsuz yanlarını değerlendirmedir. Bu strateji gerçeklik ve ayrıntılar üzerine yoğunlaşmayı da beraberinde getirmektedir.
- 3- İçtepisel karar verme stratejisi: İçtepisel karar verenler duygularını ve hislerini kullanırlar. Değerlendirme yapmak ve bir araya getirilen bilgilerin avantajlarını ve dezavantajlarını tartışmak önemsizdir. Hissedilenler doğrudur temelli bir karar verme stratejisidir.
- 4- Kararsızlık karar verme stratejisi: Verdiği kararı hemen değiştirmek isteme, hiçbir karardan hoşnut olmamadır (Eldeleklioğlu, 1996; Currie,1999;Kuzgun ve Bacanlı, 2005).

Karar verme durumunda kullanılan stratejiler daha önceden planlanarak uygulanabildiği gibi, karar verme durumuyla karşı karşıya kalındığında da belirlenebilmektedir. Karar verme stratejileri, kullanımlarında harcanan çaba ve etkililikleri açısından da farklılıklar göstermektedir (Bettman, Johnson ve Payne, 1993). Bu stratejilerden hangisinin uygun olduğunu saptamak amacıyla yapılan çalışmalar sonucunda mantıklı karar verme stratejisinin etkili bir strateji olduğu belirtilmektedir (Rubinton, 1980).

Ergenlerde karar verme stratejilerini etkileyen birçok faktör vardır. Etkili karar verme stratejisi kritik olarak nitelendirilebilecek yaşamsal bir yetenektir. Çünkü ergenlik döneminde, ergenler yaşamlarını etkileyecek kararlar vermektedirler. Ergenin etkili karar verebilme için bilginin toplanması ve değerlendirilmesi gerekirken bunu yapabilmek için de bireyin etkili bilişsel bir yeteneğe gereksinimi vardır (Currie,1999). Piaget'in bilişsel gelişim aşamalarına göre bütün insanlardaki bilişsel gelişim ergenlik döneminde temel değişiklikler göstermektedir. Ergenlik döneminde sahip olunan bilginin artması ve değerlendirme yeteneğinin olması ergenlerin kararlarını etkilemektedir (Akt., Gordon, 1996).

Karar verme yeteneğinin gelişmesindeki en önemli faktörlerden birisi aile ortamı (Brown ve Mann,1990) diğer faktörler ise akranlar ve okuldur (Currie,1999). Klayman (1985) çalışmasında karar vermenin öğrenilmiş bir davranış olduğunu ve bu kapasitenin yaş ile birlikte arttığını ortaya koymuştur. Ergenler, genellikle ailelerinin karar verme stratejilerini örnek almaktadırlar. Genel olarak ergenlik döneminde bağımsız karar verme stratejilerinin geliştiğine yönelik bir eğilim olmasına rağmen karar vermenin ön ergenlik sırasında ailedeki bireysel farklılıklara göre var olduğu ya da şekillendiği belirtilmektedir. Ergenlerin karar verme stratejileri yaş, cinsiyet, bilişsel yetenek, sosyal sınıf, ırk, aile yapısı ve dinamikleri, sosyal ve kültürel çevre ve kişilik faktörlerinden etkilenmektedir (Schvaneveldt ve Adams,1983; Flanagan, 1986; Mann, Harmoni ve Power,1989; Evans, Brown ve Killian 2002; Smetana, Campione-Barr ve Daddis, 2004; Xia ve diğ. 2004).

Anne-baba tutumlarının ergenlerin karar verme stratejilerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Anne baba tutumları ile ilgili literatür incelendiğinde yapılmış olan pek çok sınıflama olduğu görülmektedir. Yavuzer (1996) en yaygın anne baba tutumlarını aşırı koruma, hoşgörü sahibi olma, aşırı hoşgörü ve düşkünlük, reddetme, kabul etme, baskı altında bulundurma, çocuklara boyun eğme ve çocuk ayırma şeklinde ele almıştır. Bu çalışma ise yalnızca otoriter, demokratik ve koruyucu anne-baba tutumlarını kapsamaktadır. Demokratik tutumu benimseyen aileler, çocuklarının hem denetlenmesini hem de ilgi ve gereksinimlerine karşı duyarlı olmayı amaçlamaktadırlar. Çocuğun kabul edebileceği mantıklı ve yeterli düzeyde bir denetime başvururlar. Ailede ilişkiler karşılıklı sevgi, saygı ve hoşgörü temeline dayanır. Sorunlar iletişim ve diyalog kullanarak çözümlenir. Çocuklara söz hakkı tanınır ve düşüncelerini açıklamalarına izin verilir (Dönmezer, 1999). Demokratik aile ortamında, çocuk aile içindeki bir birey olarak kabul edilmekte, koşulsuz sevgi ve saygı görmekte, karar vermesi ve deneme yanılma yoluyla öğrenmesi desteklenmektedir. Böyle bir ortamda büyüyen çocuğun içten denetimli bir birey olması beklenmektedir (Çağdaş ve Seçer, 2004). İçten denetimli bireyler kendi düşüncelerine önem vermekte ve başkalarına yenik düşmeden kendi kararlarını uygulayabilmektedirler. Karar vermeden önce çok yönlü düşünmekte sonuçları göz önüne alarak karar vermektedirler (Alisinanoğlu,2003).

Otoriter tutum ise denetimin yüksek, tepkiselliğin ya da duyarlılığın düşük olduğu anne-baba tutumudur. Otoriter anne-babalar, çocuklarının kişilik özelliklerini, ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate almazlar. Çocuktan beklentileri oldukça yüksektir. Çocuğun istekleri dikkate alınmadığı gibi bastırılmaya çalışılır. Katı bir disiplin anlayışı

hakimdir. Çocuğa nedenleri açıklanmayan kurallar konur ve bu kurallara uyması istenir. Çocuğun özerk bir kişilik geliştirmesi, bireyselleştirilmesi desteklenmez (Dönmezer, 1999). Böyle bir ortamda büyüyen çocuk, yetişkin yaşamında girişimde bulunmak istediğinde suçluluk duyguları yaşayabilir; seçim yapma güçlüğü, kararsızlık, kendini ortaya koymaktan utanma ve düşüncelerini dile getirmede güçlük çekme durumları ortaya çıkar (Hamarta, 2007). Böyle bir ortamda dıştan denetimli olan çocuklar kendi gereksinimlerini görmezden gelmekte, kendi düşüncelerini savunamamakta ve aldığı kararların arkasında durmakta zorluk yaşamaktadırlar (Alisinanoğlu,2003).

Koruyu tutuma sahip anne-babalar çocuklarını gereğinden fazla kontrol etmekte ve özen göstermektedirler. Bunun sonucu olarak da çocuk, diğer kimselere aşırı bağımlı, kendine güveni olmayan ve duygusal kırıklıkları olan bir kişilik geliştirebilmektedir. Çocuğun yaşamı boyunca sürebilen bu bağımlılık, psiko-sosyal olgunluğu olumsuz açidan etkiler ve çocuğun kendi kendisine yetmesine izin vermez (Yavuzer,1992). Gereğinden fazla kontrol altında büyütülen aşırı derecede korunan çocukların çevresini araştırması ve keşfetmesi, yaşayarak öğrenmeleri engellenmektedir (Alisinanoğlu,2003). Böylece kendi başına karar vermekten aciz, sormadan bir şey yapamayan ve girişim yeteneğinden yoksun bireyler yetişmektedir (Özyürek, 2004).

Karar verme stratejileri konusu batı literatüründe farklı alanlarda uzun yıllardır çalışılmaktadır. Ülkemizde ise karar verme stratejileri ile ilgili çalışmalar oldukça sınırlıdır ve genellikle yükseköğretim öğrencilerini kapsadığı görülmektedir. Yapılan çalışmalarda karar verme biçimlerinin çeşitli değişkenlere göre farklılık gösterdiği bulunmuştur. Problem çözme becerileri, sınav kaygısı, empatik beceri, anne-baba tutumu, kendine saygı, akran baskı düzeyi, duygusal zeka, liderlik ve farklı meslek gruplarının karar verme stratejileri gibi değişkenlerin karar verme davranışı üzerinde etkisi olduğu vurgulanmaktadır.

Korkut (2004) daha etkili bir yaşam için karar verme becerilerinin yeterli bir düzeyde olması gerektiğini vurgulamaktadır. Ergenlik çocukluktan yetişkinliği geçiş dönemidir ve ergenlerden beklenenlerden birisi önemli yaşam kararlarını vermeleridir. Sağlıklı seçim yaparak doğru karar verebilme ergenin hayatındaki en önemli unsurlardan biridir. Çünkü karar verme bireylerin günlük hayatında kullandığı en temel yaşam becerileri arasında yer almaktadır. Ergenlerin günlük yaşamlarında vermiş olduğu bazı kararlar önemli olmamasına rağmen bazı kararlar ise ergenin hayatını ve geleceğini şekillendirmektedir. Öyle ki çoğu kültürde ergenlerden eğitim, meslek, eş, yerleşeceği yer, yaşam felsefesi gibi konularda seçim yapması beklenmektedir. Ailede anne ve babanın çocuklarına karşı tutumu ise ilk günden itibaren çocuk üzerinde etkili olmaktadır. Dolayısıyla aile çocuğun psiko-sosyal gelişimini etkileyen en önemli unsurlardan biridir. Aile ortamı çocuğun ilk kararlarının desteklendiği veya kararlarının dikkate alınmadığı bir ortamdır. Çocuğun aile kararlarına katılması ve kendi kararlarını vermesi ya da onun adına sürekli büyüklerinin karar vermesi, kısacası anne-baba-çocuk ilişkisinin ergenlerin karar verme tarzlarında etkili olduğu düşünülmektedir. Sonuç olarak, karar verme stratejileri ergenlerin yaşamlarında önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Ergenlerin bu dönemde vermiş oldukları bazı kararlar gelecekteki hayatlarını olumlu ya da olumsuz bir şekilde etkileyebilmektedir. Bu

çalışmayla ergenlerin karar verme stratejilerinde ebeveyn tutumlarının etkili olup olmadığının incelenmesi sonucunda elde edilen bulguların anne-babaların ve eğitimcilerin nasıl bir yol izleyeceklerini belirlemesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada ortaöğretim okullarındaki öğrencilerin anne-babalarını demokratik, otoriter ve koruyucu olarak algılamaları ile karar verirken benimsedikleri stratejiler arasındaki ilişkiyi cinsiyet, anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyi değişkenlerine göre incelemek amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, 2009-2010 eğitim-öğretim yılı ikinci döneminde Malatya 20 Mayıs Vakfı Turgut Özal Lisesi, Malatya Lisesi, Cumhuriyet Lisesi, Hacı Ahmet Akıncı Lisesi, Kız Lisesi'nin 9.,10.,11. ve 12. sınıflarına devam eden 326'sı (%58,2) kız; 234'ü (%41,8) erkek toplam 560 öğrenciden oluşmuştur.

Veri toplama araçları

Araştırmada öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini belirlemek için araştırmacılar tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgi Formu"; karar verme stratejilerini belirlemek için "Karar Stratejileri Ölçeği" ile anne-baba tutumlarını belirlemek için "Ana-Baba Tutumu Envanteri" kullanılmıştır.

Karar Stratejileri Ölçeği (KSÖ): KSÖ, Kuzgun (1992) tarafından geliştirilmiştir. Ölçekte her biri 10 maddeden oluşan dört alt ölçek olmak üzere toplam 40 madde bulunmaktadır. Ölçek 4'lü likert tipi bir ölçek olup bireyden her bir maddenin kendisine uygunluğuna göre "Hiçbir zaman" , "Ara Sıra" , "Sıklıkla" ve "Her zaman" seçeneklerine göre cevap verilmesi istenmektedir. Karar verme stratejileri ölçeğinde en düşük 40 puan, en yüksek 160 puan alınmaktadır. 40 ile 80 arasında puan alanların düşük karar verme stratejisine, 81 ile 120 puan arasında puan alanların orta düzeyde karar verme stratejisine ve 121 ile 160 arasında puan alanların yüksek karar verme stratejisine sahip oldukları kabul edilmektedir. Alt ölçeklerin her birinden alınabilecek en düşük puan 10, en yüksek puan 40'dır. Alt ölçekten alınan puanın artması bireyin o alt ölçeğe ilişkin karar verme stratejisini benimsediğine işaret etmektedir. Ölçeğin güvenilirlik çalışmaları kapsamında test tekrar test yönteminde içtepisel alt ölçeği için .81, mantıklı alt ölçeği için .80, bağımsızlık alt ölçeği için .52 ve kararsızlık alt ölçeği için .86 bulunmuştur. Ölçeğin geçerlilik çalışmaları kapsamında ise yapı geçerliği ve ayırt ediciliğine bakılmış; ayırt edicilik için alpha katsayıları içtepisel alt ölçeği için .74,

mantıklı alt ölçeği için .71, bağımsızlık alt ölçeği için .55 ve kararsızlık alt ölçeği için .70 olarak bulunmuştur (Kuzgun ve Bacanlı, 2005).

Anne Baba Tutum Envanteri (ABTE): Araştırmada Kuzgun (1972) tarafından geliştirilen ve Eldeleklioğlu (2005) tarafından revize edilmiş olan Anne-Baba Tutumu Envanteri kullanılmıştır. Envanter'in demokratik, otoriter ve koruyucu olmak üzere üç alt boyutu bulunmaktadır. Envanter 40 maddeden oluşmaktadır. Maddeler 1-5 arasında, 5'li Likert tipi puanlama esasına göre değerlendirilmektedir. Dereceleme; "Hiç uygun değil", "Çok az uygun", "Kısmen uygun", "Oldukça uygun" ve "Tamamen uygun" şeklindedir. Öğrencilerden her maddeyi okuyup, anne-babaları için en uygun ifadenin yanına işaret koymaları istenmiştir. Ölçeğin güvenilirliğinin belirlenmesi amacıyla yapılan iç tutarlılık katsayısı demokratik tutum için .89, koruyucu tutum için .82 ve otoriter tutum için .78 olarak bulunmuştur (Kuzgun ve Bacanlı, 2005).

Verilerin analizi

Verilerin çözümlenmesi amacıyla bağımsız örneklem grupları için t-testi, tek yönlü varyans analizi ve varyans analizi sonrası farkların hangi gruplar arasında olduğuna ilişkin ortalamaların karşılaştırılmasına yönelik olarak da LSD Testi yapılmıştır. Her bir öğrencinin en fazla kullandığı karar verme stratejisi (bağımlı, içtepisel, kararsız ve mantıklı) sınıflandırılarak bu farklı karar verme stratejileri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek içinde Ki-kare tekniği kullanılmıştır. Ortalamalar arası farkların önem dereceleri test edilirken tüm analizlerde anlamlılık düzeyi $p < .05$ alınmıştır.

BULGULAR ve YORUM

Bu bölümde ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyet, annenin eğitim düzeyi, babanın eğitim düzeyi ve anne-babalarını demokratik, otoriter ve koruyucu olarak algılamaları ile karar verirken benimsedikleri stratejilerin karşılaştırılmasına ilişkin bulgular sunulmuş ve tartışılmıştır.

Ergenlerin Cinsiyete Göre Karar Verme Stratejilerinin Analizi

Öğrencilerin karar verme stratejileri ölçeğinden almış oldukları puanların cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılmasına ilişkin analiz sonuçları Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1
Ergenlerin cinsiyetlerine göre karar verme stratejilerinin ortalama, standart sapma ve t değerleri

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	t	P
Kız	326	95,79	8,58	1,051	>.05
Erkek	234	96,58	9,07		

Tablo 1’de görüldüğü gibi kızların karar verme stratejileri ölçeği puanlarının ortalaması $\bar{x} = 95.79, Ss=8,58$ iken erkeklerin karar verme stratejileri ölçeği puanlarının ortalaması $\bar{x} = 96.58, Ss=9,07$ ’ dir. Ortalamalar arasında gözlenen bu farkın manidarlığı t-testi ile sınanmış ve farkın $p>.05$ anlamlı olmadığı görülmüştür. Bu sonuca göre öğrencilerin kullandıkları karar verme stratejileri cinsiyete göre anlamlı bir fark göstermemektedir.

Ergenlerin Cinsiyetine Göre Karar Verme Stratejileri

Öğrencilerin kullanmış oldukları karar verme stratejisine dair almış oldukları puanların cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılmasına ilişkin analiz sonuçları Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2
Ergenlerin cinsiyetlerine göre kullandıkları karar verme stratejilerine ilişkin ki kare analiz sonuçları

Değişken	Mantıklı		İçtepesel		Bağımlı		Kararsız		Toplam		X^2	p
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
Kız	85	26,1	57	17,5	138	42,3	46	14,1	326	100	3,809	.283
Erkek	46	19,7	40	17,5	115	49,1	33	14,1	234	100		
Toplam	131	23,4	97	17,3	253	45,2	79	14,1	560	100		

Tablo 2’de görüldüğü gibi kız öğrencilerin bağımlı karar verme stratejisi % 42,3 olduğu, bunu sırasıyla mantıklı, kararsız ve içtepesel karar verme stratejilerinin izlediği görülmektedir. Erkek öğrencilerin de % 49,1 ile bağımlı karar verme stratejisini en çok kullandığı, bunu sırasıyla mantıklı, içtepesel ve kararsız karar verme stratejilerinin izlediği görülmektedir. Öğrencilerin karar verme stratejilerindeki cinsiyet değişkenine ilişkin gözlenen bu farkın anlamlı olmadığı görülmüştür ($X^2_{(3)} = 3,809, p>.283$).

Ergenlerin Anne Eğitim Düzeyine Göre Karar Verme Stratejileri

Anne eğitim düzeyi değişkeni açısından öğrencilerin karar verme stratejilerinin karşılaştırılmasına ilişkin analiz sonuçları Tablo -3'te sunulmuştur.

Tablo 3
Ergenlerin anne eğitim düzeylerine göre karar verme stratejilerinin ortalama, standart sapma ve F değerleri

Anne Eğitimi	n	$\bar{X}$	Ss	F	p
Eğitim Almamış	75	95,08	9,20		
İlkokul	193	95,96	8,69	.556	.644
Ortaokul	146	96,44	8,20		
Lise ve üstü	146	96,56	9,30		

Tablo 3'te görüldüğü gibi annesi eğitim almamış olan öğrencilerin karar verme strateji puanlarının ortalaması $\bar{x}=95.08$, $Ss=9,20$, annesi ilkököl mezunu öğrencilerin karar verme strateji puanlarının ortalaması $\bar{x}=95,96$, $Ss=8.69$, annesi ortaokul mezunu olan öğrencilerin karar verme strateji puanlarının ortalaması $\bar{x}=96,44$, $Ss=8,20$, annesi lise ve üstü mezunu olan öğrencilerin karar verme strateji puanlarının ortalaması $\bar{x}=96,56$, $Ss=9,30$ 'dur. Ortalamalar arasındaki farkı test etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmış ve ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür [$F_{(3-556)}=.556$, $p>.644$].

Ergenlerin Baba Eğitim Düzeyine Göre Karar Verme Stratejileri

Babanın eğitim düzeyi değişkeni açısından öğrencilerin karar verme stratejilerinin karşılaştırılmasına ilişkin analiz sonuçları Tablo -4'te sunulmuştur.

Tablo 4
Ergenlerin baba eğitim düzeylerine göre karar verme stratejilerinin ortalama, standart sapma ve F değerleri

Baba eğitim düzeyi	n	$\bar{X}$	Ss	F	p
İlkokul	151	95,03	8,60		
Ortaokul	140	96,62	8,64	1,083	.356
Lise	172	96,43	9,06		
Üniversite ve üstü	97	96,58	8,80		

Tablo-4'te görüldüğü gibi; babası ilkököl mezunu öğrencilerin karar verme strateji puanlarının ortalaması $\bar{x}=95,03$, $Ss=8,60$, babası ortaokul mezunu olan öğrencilerin karar verme strateji puanlarının ortalaması $\bar{x}=96,62$, $Ss=8,64$, babası lise mezunu olan öğrencilerin karar verme strateji puanlarının ortalaması $\bar{x}=96,43$, $Ss=9,06$ ve babası üniversite ve üstü mezunu olan öğrencilerin karar verme stratejileri puanlarının ortalaması $\bar{x}=96,58$, $Ss=8,80$ 'dir. Ortalamalar arasındaki farkı test etmek amacıyla tek

yönlü varyans analizi yapılmış ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür [$F_{(3-556)}=1,083$, $p>.356$].

Ergenlerin Anne-Baba Tutumuna Göre Karar Verme Stratejileri

Anne-baba tutumu değişkeni açısından öğrencilerin karar verme stratejilerinin karşılaştırılmasına ilişkin analiz sonuçları Tablo -5'te sunulmuştur.

Tablo 5
Ergenlerin anne-baba tutumuna göre karar verme stratejilerinin ortalama, standart sapma ve F değerleri

Anne Baba Tutumu	n	$\bar{X}$	Ss	F	p
Demokratik	130	97,40	8,22		
Koruyucu	347	95,41	8,61	3,067	.047
Otoriter	83	97,12	10,11		
Toplam	560	96,12	.371		

Tablo 5'te görüldüğü gibi demokratik tutuma sahip anne babanın çocuklarının karar verme stratejileri puanlarının ortalaması $\bar{x} = 97.40$, $Ss=8,22$, koruyucu tutuma sahip anne babanın çocuklarının karar stratejileri puanlarının ortalaması $\bar{x}=95.41$, $Ss=8,61$ ve otoriter tutuma sahip anne babanın çocuklarının karar verme stratejileri puanlarının ortalaması $\bar{x}=97.12$, $Ss=10,11$ 'dir. Ortalamalar arasındaki farkı test etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmış ve ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür [$F_{(2-557)}=3.067$, $p<.05$]. Bu farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için yapılan LSD testi sonucunda, farkın demokratik ebeveyn tutumu ile koruyucu ebeveyn tutumu, demokratik ebeveyn tutumu ile otoriter ebeveyn tutumu ve koruyucu ebeveyn tutumu ile otoriter ebeveyn tutumu arasında anlamlı düzeyde fark olduğu görülmüştür.

Tablo 6
Ergenlerin karar verme stratejileri alt boyutlarının anne-baba tutumu değişkenine göre incelenmesine ilişkin “ki-kare” analiz sonuçları

Değişken	Mantıklı		İçtepişel		Bağımlı		Kararsız		Toplam		χ^2	p
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
Demokratik	30	23,1	29	22,3	46	35,4	25	19,2	130	23,21	17,391	.008
Koruyucu	80	23,1	57	16,4	174	50,1	36	10,4	347	61,96		
Otoriter	21	25,3	11	13,3	33	39,8	18	21,7	83	14,82		
Toplam	131	23,4	97	17,3	253	45,2	79	14,1	560	100		

Tablo 6’da görüldüğü gibi demokratik ebeveyn tutumuna sahip olan ergenlerin bağımlı karar verme stratejisi % 35,4 olduğu, bunu sırasıyla mantıklı, içtepişel ve kararsız karar verme stratejilerinin izlediği görülmektedir. Koruyucu ebeveyn tutumuna sahip olan ergenlerin bağımlı karar verme stratejisi % 50,1 olduğu bunu sırasıyla mantıklı, içtepişel ve kararsız karar verme stratejilerinin izlediği görülmektedir. Otoriter ebeveyn tutumuna sahip olan ergenlerin bağımlı karar verme stratejisi % 39,8 olduğu, bunu sırasıyla mantıklı, kararsız ve içtepişel karar verme stratejileri izlemektedir. Öğrencilerin karar verme stratejilerindeki anne- baba tutumu değişkenine ilişkin gözlenen bu farkın anlamlı olduğu görülmüştür ($X^2_{(6)}= 17,391, p<. 008$).

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Erkek öğrencilerin karar verme strateji puan ortalamaları kız öğrencilerin karar verme stratejisi puan ortalamalarından daha yüksektir. Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin yaş ortalamaları 15-18 yaş grubunu kapsamaktadır. Söz konusu yaş grubu içerisinde elde edilen verilerin kültürümüzü yansıttığı düşünülmektedir. Özellikle kültürümüzde kızların yetiştirilmesinde, ebeveynlerin daha baskı uygulayıcı olduğu, kendilerini ifade etme ve karar vermeleri konusunda daha az özendirildikleri düşünülmektedir. Bunun yanı sıra erkeklerin, erkek egemen bir toplumda daha özgürlükçü bir şekilde yetişmeleri nedeniyle kendilerini daha rahat ifade ettikleri ve karar verme sürecinde de daha rahat olmaları karar verme puan ortalama puanlarının daha yüksek olmasına neden olmuş olabilir. Araştırma sonucunda elde edilen bu bulgu Köse’nin (2002) çalışmalarında elde ettiği sonuçlarla paraleldir.

Cinsiyete göre hem kızların hem de erkeklerin en çok kullandıkları karar verme stratejisinin bağımlı karar verme stratejisi olduğu görülmüştür. Özellikle kız çocuklarının yetiştirilmesi sürecince ülkemizde koruyucu ebeveyn tutumuna sahip anne-babalar tarafından yetiştirildikleri düşünüldüğünde kız çocukların bağımlı karar verme strateji puan ortalamalarının erkeklerinkinden yüksek çıkmasına neden olmuş olabilir. Erkek çocuklar içinde durumun aynı olduğunu belirtebiliriz. Kızların mantıklı karar

verme stratejileri yüzdeliği erkeklerin mantıklı karar verme strateji yüzdeliğinden yüksek bulunmuştur. Bu durum kızların daha ayrıntılı düşüncülerinden ve herhangi bir konuda daha dikkatli karar verme gereği duymalarından kaynaklanıyor olabilir. Araştırma sonucunda elde edilen bu bulgu Kesici (2002) ve Köksal'ın (2003) çalışmalarında elde ettikleri sonuçlarla paraleldir. Torun (2007) ise çalışmasında cinsiyete göre kız öğrencilerin içtepesel, mantıklı ve kararsızlık karar stratejilerini erkek öğrencilerden daha fazla kullandıkları bulgusuna ulaşmıştır. Schvaneveldt ve Adams'a göre (1983) ergenler içtepesel karar verme stratejisini kullanmaktadırlar. Araştırmada erkeklerin bağımlı karar verme strateji yüzdeliği kızlarınkinden yüksek bulunmuştur. Bu durum erkeklerin karar verirken daha çok sosyal desteğe ihtiyaç duymuş olmaları nedeniyle bağımlı karar verme stratejisi puan ortalaması kızlarınkinden yüksek çıkmasına neden olmuş olabilir. Araştırma sonucunda elde edilen bu bulgu Torun'un (2007) çalışmasında elde ettiği sonuçlarla uyumludur.

Ergenlerin karar verme stratejilerinde anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür. Araştırmadan elde edilen sonuçlar incelendiğinde genel olarak öğrencilerin annelerinin eğitim seviyeleri arttıkça öğrencilerin etkili karar verme stratejilerinin arttığı gözlenmektedir. Özellikle annenin eğitim seviyesinin artmasına paralel olarak çocuklarının kendilerini ifade etmelerine uygun fırsatlar yaratmaları, hem kendileri hem de aile ile ilgili konularda çocuklarını karar verme sürecine katmaları, sorunlarla başa çıkma ya da bir başka ifadeyle problemlere yaklaşım biçimi ve karar verme stratejilerini kullanma açısından çocuklarına olumlu model olmalarının bunu etkilediği düşünülmektedir. Araştırma sonucunda elde edilen bu bulgu Tiryaki'nin (1997) ve Acıbozlar (2006) yaptığı araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir.

Ergenlerin karar verme stratejilerinde babanın eğitim düzeyine göre anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür. Eğitimi olmayan babaların çocuklarının karar verme strateji ortalamalarının yüksek çıkmasında, babaların eğitimlerinin olmaması ve çocuklarının kendilerine göre eğitimi olmaları nedeniyle birçok konuda onların daha doğru karar verecekleri duygusuna kapılmış olabilirler. Dolayısıyla çocuklarını karar vermeleri gereken konularda daha özgür bırakmayı tercih ettikleri düşünülmektedir. Araştırma sonucunda elde edilen bu bulgu Tiryaki'nin (1997) yaptığı araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir.

Anne-baba tutumlarının ergenlerin karar verme stratejilerini anlamlı düzeyde etkilediği görülmüştür. Ayrıca üç ebeveyn tutumunda da (demokratik, otoriteri koruyucu) ergenlerin ilk sırada bağımlı karar verme stratejisini kullanıyor olmaları dikkati çeken bir durumdur. Koruyucu ve otoriter tutumda ergenlerin bağımlı karar verme stratejisini kullanmaları beklenen yönde bir bulgu olmasına rağmen demokratik tutumda ergenlerin bağımlı karar vermesi stratejisini ilk sırada kullanıyor olmaları dikkat çekicidir. Bu durum ailede demokratik tutum benimsenmiş olsa bile aileye duygusal bağımlılığın devam ettiğinin dolayısıyla ergenin kararlarını verirken ebeveynlerine bağımlı olarak karar vermelerine neden olmuş olabilir. Aslan (2008) geleneksel Türk aile yapısında özdeşleşme sürecinde anne-babaya saygı ve boyun eğmenin bir kural olduğunu ve psiko-dinamik açıdan bu saygı ve boyun eğişin girişkenliği ve bağımsız karar alıp bunu uygulamaya koyma yeteneğini kısıtlayan bir

unsur olduğunu belirtmektedir. Kağıtçıbaşı'na göre (Akt., Aslan, 2008) işlevi yönüyle gelenekselliği devam ettiren ailede yetişen çocuğun bağımsız ve bireyci eğilimleri pekiştirilmediği için ergenin bağımlı yapısı oluşarak devam etmektedir. Lesser ve Kandel (1969) çalışmalarında, düşünüldüğü gibi ailede karar verme konusunda serbest tutumun benimsenmesinin bağımsızlığa yol açmadığını ifade etmektedirler. Aile kural ve kararları için açıklama yapar, karar verme sürecinde gencin katılımını sağlarsa gerçek bağımsızlığın ancak o zaman kazanılabileceğini belirtmişlerdir (Lesser ve Kandel, 1969). Eldeleklioğlu (1996) çalışmasında, anne babalarını demokratik olarak algılayan ergenlerin mantıklı karar vermeleri ile bağımsız karar vermeleri arasında olumlu ilişki, kararsız olmaları ile olumsuz ilişki olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Anne babalarını otoriter olarak algılayan ergenlerin kararsız olmaları ve içtepsel karar vermeleri arasında olumlu ilişki bulunurken, otoriter tutum ile mantıklı karar verme arasında olumsuz ilişki bulunmuştur.

Otoriter ebeveyn tutumuna sahip öğrencilerin anne-baba eğitim durumlarının genelde ilköğretim ve orta öğretim mezunu oldukları düşünüldüğünde, bu ebeveynlerin liseye devam etmekte olan çocuklarının kararlarını daha fazla dikkate aldıkları düşünülebilir. Her ne kadar söz konusu öğrencilerin ebeveynlerinin tutumlarını otoriter olarak değerlendirirler de herhangi bir sorun karşısında çocuklarının kendilerinden daha iyi eğitim aldıklarını düşündüklerinden önerilerini daha fazla dikkate almaları olası gibi görünmektedir. Bu nedenle otoriter ebeveyn tutumlarına sahip öğrencilerin karar vermede mantıklı stratejiyi kullanımı ilk sırada yer aldığı düşünülmektedir.

Ailesel faktörler çocukların karar verme stratejilerini etkilemektedir. Problem çözme becerileri, etkili iletişim ve ailedeki seçimlerin ergenlerin karar verme stratejilerinin gelişmesinde önemli derecede etkilidir (Currie, 1999). Wilks (1986) ergenlerde karar verme davranışında anne-baba ve akranların önemini araştırmıştır. Anne-baba tüm arkadaşlardan daha önemli olarak değerlendirilirken, problemler daha çok yakın arkadaşlarla paylaşılmaktadır. Anne-babaların fikri gelecekle ilgili kararlarda önemli bulunurken güncel konularda alınan kararlarda arkadaşların fikirlerine daha fazla önem verilmektedir (Wilks, 1986).

Çalışmanın bulgularına dayalı olarak aşağıdaki öneriler sunulabilir:

Ortaöğretim öğrencilerinde hem kızların hem de erkeklerin ilk sırada bağımlı karar verme stratejisini kullandıkları görülmüştür. Dolayısıyla ortaöğretim öğrencilerinin etkili karar verebilme becerilerini geliştirebilmek için psikolojik danışma ve rehberlik çalışmaları kapsamında gerekli planlamalar yapılmalıdır. Bu okullarda çalışan psikolojik danışmalar, problem çözme becerisi gelişmemiş, kendini ortaya koymaktan utanan ve düşüncelerini dile getirmede güçlük çeken, karar vermede sıkıntı yaşayan öğrencileri sınıf rehber öğretmenleri ile işbirliği yaparak tespit edebilir ve onların gerekli becerileri kazanmaları için özellikle grup rehberliği süreçlerinden yararlanabilirler. Öğretmenlerin bu sıkıntıları yaşayan öğrencileri erken tespit edebilmeleri için hizmet içi eğitim programlarına katılmaları ve çocukların gelişimsel özellikleri, bireysel farklılıkları, çocuk ve ergenle iletişim gibi konularda detaylı bir şekilde aydınlatılmaları için çalışmalar düzenlenebilir.

Ayrıca anne-baba tutumlarının da ergenlerin karar verme stratejilerini etkilediği görülmüştür. Anne-babalar bilerek ya da bilmeyerek doğumlarından başlayarak çocuklarına nasıl davranmaları, düşünmeleri, hissetmeleri ve algılamaları gerektiğini çocuk yetiştirme tutumlarıyla öğretmektedirler. Ebeveynler sürekli olarak “yapmamalısın”, “gitmemelisin”, “dokunma” gibi direktiflerle çocuklarına karar verme olanağı tanımayarak çocuklarını yetiştirmektedirler. Dolayısıyla bu durum çocukların özgüvenlerinin gelişmesini engellemekte, sorumluluk almaktan çekinmelerine neden olmakta ayrıca problem çözme becerilerinin gelişimini engelleyebilmektedir. Bu yüzden okul psikolojik danışmanları düzenleyecekleri eğitim programları ve seminerler yoluyla ebeveynlere anne-baba tutumları ve bunların sonuçları konusunda bilgi vererek ebeveynlerin bilgi ve becerileri artırılabilir. Anne-babaların bu konulardaki eğitimlerinde sadece okullarda çalışan psikolojik danışmanlar değil yazılı basın, radyo ve televizyon gibi kitle iletişim araçları aracılığıyla çocuk gelişimi ve eğitimi uzmanları, psikologlar gibi bazı meslek gruplarından da yararlanılabilir.

Karar verme stratejileri konusu birçok bilim dalının inceleme alanına giriyor olmasına rağmen ülkemizde karar verme stratejilerine ilişkin yurt içi araştırmalar yeterli düzeyde değildir. Konuya ilişkin araştırma sayısının artması, ergenlerin karar verme stratejilerini etkileyen yaş, kaygı, stres, madde kullanımı, sosyal sınıf, okul vb. değişkenlere yönelik araştırmaların yapılması bu konudaki literatürü destekleyecektir.

KAYNAKLAR/REFERENCES

- Acıbozlar, Ö. (2006). *Yönetici hemşirelerin karar verme stratejileri ve yaratıcılık düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Alisinanoğlu, F. (2003). Çocukların denetim Odağı ile algıladıkları anne tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Çocukların denetim odağı ile anne tutumları). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 1 (1) Kış.
- Alver, B. (2004). Güzel sanatlar eğitimi alan öğrencilerin empatik beceri ve karar verme stratejilerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*. 4 (2): 93-108.
- Aslan, S. (2008). *Farklı sosyometrik statüdeki ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Avşaroğlu, S. ve Üre, Ö. (2007). Üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygı, karar verme ve stresle başa çıkma stillerinin benlik saygısı ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. www.sosyalbil.selcuk.edu.tr adresinden 20 Mayıs 2010 tarihinde edinilmiştir.
- Bettman, J., Johnson, E., ve Payne, J. (1993). *Consumer Decision Making*. 50-78 <http://www.haas.berkeley.edu/Courses/Spring2000/BA269D/BettmanJohnsonPayne91.pdf> adresinden 31 Ocak 2011 tarihinde edinilmiştir.
- Brown, J. ve Mann. L. (1990). The relation ship between family structure and process variables and adolescent decision making. *Journal of Adolescence*. 13 (1): 25-37.
- Currie, F. (1999). Non-offender and young offender self-perception of coping and decision making. *Thesis*. Mount Saint Vincent University. Canada.
- Çağdaş, A ve Seçer, Z. (2004). *Anne-Baba Eğitimi*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Dönmezer, İ. (1999). *Ailede İletişim ve Etkileşim*. İstanbul: SistemYayıncılık.
- Eldeleklioğlu, J. (1996). *Karar stratejileri ile anne-baba tutumları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ernst, M. ve Paulus, M. (2005). Neurobiology of decision making: A selective review from a neurocognitive and clinical perspective. *Society of Biological Psychiatry*. 1-8.
- Evans, P. W., Brown, R. ve Killian, E. (2002). Decision making and perceived postdetention success among incarcerated youth. *Crime Delinquency*. 548-553.
- Flanagan, C. (1986). Decision making fit at early adolescence: *A developmental perspective symposium conducted at the annual meeting of the american educational reseach association*. San Francisco
- Gordon, C. P. (1996). Adolescent decision making: A broad based theory and application to the prevention of early pregnancy. *Adolescence*. 31: 561-584.
- Güçray, S. (2003). The analysis of decision making behaviors and perceived problem solving skills in adolescents. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*. Vol: 2 (2): 29-37.
- Hamarta, S. (2007). *İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin sosyal problem çözme becerilerinin algılanan anne-baba tutumları açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Jacobs, J.E. ve Klaczynski P.A. (2005). *The development of judgement and decision making in children and adolescents*. USA: Lawrence Erlbaum Associated Inc Publisher.

- Karakoç, R. (2009). *İlköğretim okullarında çalışan eğitim yöneticilerinin yaratıcılık becerileri ile karar verme stratejileri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Klayman, J. (1985). Children's decision strategies and their adaptation to task characteristics. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 35(2):179-201.
- Kesici, Ş. (2002). *Üniversite öğrencilerinin karar verme stratejilerinin psikolojik ihtiyaç örüntüleri ile özlük niteliklerine göre karşılaştırılması olarak incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Korkut, F. (2004). *Okul Temelli Önleyici Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Köksal, A. (2003). *Ergenlerde duygusal zeka ve karar verme stratejileri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Köse, A. (2002). *Psikolojik danışma ve rehberlik birinci sınıf öğrencilerinin cinsiyet ve algılanan sosyo-ekonomik düzey açısından psikolojik ihtiyaçları ve karar verme stratejilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kuzgun, Y. ve Bacanlı, F. (2005). Rehberlik ve psikolojik danışmada kullanılan ölçme araçları ve programlar dizisi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Lesser, G.S. ve Kandel, D. (1969). Cross-cultural research: Advantages and problems. *The Human Context*. 1: 347-376.
- Mann, L. Harmoni, R. ve Power, C. (1989). Adolescent decision making the development of competence. *Journal of Adolescence*. 12 (3): 265-278.
- Özyürek, A. (2004). *Kırsal bölge ve şehir merkezinde yaşayan 5-6 yaş grubu çocuğa sahip anne-babaların çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Payne, J. W., Bettman, J. R., Johnson, E. (1988) Adaptive strategy selection in decision making. *Journal of Experimental Psychology: Learning Memory and Cognition*, 14 (3): 534-552.
- Rubinton, N. (1980). Instruction in career decision making and decision making styles. *Journal of Counseling psychology*. 27 (6): 581-588.
- Saaty, T. L. (2008). Decision making with the analytic hierarchy process. *Int J. Services Sciences* Vol:1 (1): 84.
- Schvaneveldt, J.D., Adams, G.R. (1983) . Adolescents and the decision-making process. *Theory Into Practice*, (22):98- 104.
- Smetana, J. G., Campione-Barr, N. Ve Daddis, C. (2004). Longitudinal development of family decision making: Defining healthy behavioral autonomy for middle-class african american adolescents. *Child Development*. 75 (5): 1418-1434.
- Tiryaki, M. G. (1997). *Üniversite öğrencilerinin karar verme davranışlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ankara.
- Torun, S. (2007). *Akran baskı düzeyi farklı olan lise öğrencilerinin karar stratejilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yavuzer, H. (1992). *Yaygın Anne-Baba Tutumları, Anne Baba Okulu*. 3. Basım. Ankara: Remzi Kitabevi

- Yavuzer, H. (1996). *Çocuk Psikolojisi*. 13. Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Wilks, J. (1986). The relative importance of parents and friends in adolescent decision making. *Journal of Youth and Adolescence*. 15 (4): 323-334.
- Xia, Y., Xie, X., Zhou, Z., Defrain, J., Meredith, W.H. ve Combs, R. (2004). Chinese adolescent' decision-making, parent-adolescent communication and relationships.
[http:// digitalcommons.unl.edu/famconfacpub/52](http://digitalcommons.unl.edu/famconfacpub/52) adresinden 25 Mayıs 2010 tarihinde edinilmiştir.

İletişim/Correspondence

Nilgün ÖZTÜRK
İletişim Adresi: 20 Mayıs Vakfı Turgut Özal Lisesi
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Servisi
Tel:0-422-3233121
E-Posta: nozturk78@mynet.com

Doç. Dr. Mustafa KUTLU
İletişim Adresi: İnönü Üniversitesi
Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü
Tel:0-422-377-4503
E-Posta: mustafa.kutlu@inonu.edu.tr

Abdullah ATLI
İletişim Adresi: İnönü Üniversitesi
Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü
Tel:0-422-377-4561
E-Posta: abdullah.atli@inonu.edu.tr